

Viršuje iš kairės: Andžejaus Zaluskio knygos „Mykolo Kleopo Oginskio (1765–1833) laikmetis ir muzika“ viršelis; Piotro Staniako knygos „Mykolas Kleopas Oginskis (1765–1833)“ viršelis. Dešinėje – paminklas Mykolui Kleopui Oginskiui Guzove (Lenkija), sukurtas 1998 m. Skulptorius Andžejus Rene. Danutės Mukienės nuotrauka. 2007 m.

1977 m. Zalesės dvaras buvo perduotas Smurgainių silikato (plytų) gamyklai.

1979 m. naujas rūmų savininkas užsakė sodybos restauravimo ir jos pritaikymo profilaktoriumui projektus (autorė L. Ivanova).

Prasidėjus restauravimo darbams, iš centrinės rūmų salės dingo paskutinis iki to laiko čia stovėjęs reljefinių koklių židiny.

1990 m. rugsėjo 25 d. Zalesės dvare pirmą kartą buvo surengta šventė, kurioje paminėtas M. K. Oginskio gimtadienis (tąsyk – 225-osios metinės).

1992 m. buvo restauruota Oginskių dvarvietėje, šalia rūmų, stovinti koplyčia. Ja naudojasi Zalesės parapijiečiai – čia nuolat vyksta pamaldos.

1995 m. rugpjūčio 31 d. Zalesės sodybą aplankė Italijos ambasadorius Baltarusijoje Žanas Lukas Berceneta.

1996 m. balandžio mėnesį Florencijoje, prie namo, kuriame gyveno M. K. Oginskis, sienos, buvo pritvirtinta skulptoriaus Valerijono Januškevičiaus sukurta memorialinė lenta. Įgyvendinant šį projektą, daug sumanumo parodė tuometinis Baltarusijos Respublikos užsienio reikalų ministras P. Kraučanka.

Buvusi kunigaikščių Oginskių rezidencija Zalesėje, laikui einant, buvo perduota Baltarusijos Respublikos kultūros ministerijai, Literatūros muziejų sąjungai. Čia planuota įkurti Oginskių muziejų ir menų mokyklą Zalesės vaikams.

1996 m. birželio mėnesį mokytojai ir mokiniai iš Zalesės (teatro studija „Altanka“) aplankė M. K. Oginskio gimtinę – Guzovo miestelį Lenkijoje. Išvyką rėmė Baltarusijos Sorošo fondas.

1996 m. rugsėjo 25 d. Zalesės dvaro sodyboje surengtoje M. K. Oginskio gimimo metinių šventėje įvyko Zalesės vaikų teatro ir muzikos studijos „Altanka“ pastatyto muzikinio spektaklio „Vakaras „Šiaurės Atėnuose“ arba „Antanuko sapnas“ premjera (libretas ir muzika V. Rameikos-Zaleskio – S. Verameičiko slapyvardis). Spektaklis sukurtas gavus Baltarusijos Sorošo fondo paramą.

Tų pačių metų rugsėjo mėnesį Zalesę aplankė kunigas Piotras Staniakas iš Guzovo miestelio (Lenkijos Respublika), būrys Guzovo mokytojų bei mokinių.

1996 ir 1997 m. Zalesę aplankė M. K. Oginskio palikuonys: 1996 m. – Andžėjus Zaluskis, 1997 m. – Ivo Zaluskis su savo žmona Pamela. Šie vizitai įvyko Baltarusijos Respublikos ambasadoriaus Didžiojoje Britanijoje U. Ščasno dėka.

Taip du baltarusių diplomatai – P. Kraučanka ir U. Ščasnas – padėjo atnaujinti mūsų atmintį apie M. K. Oginskį.

1997 m. Anglijoje buvo išleista A. Zaluskio knyga „M. K. Oginskio laikmetis ir muzika“.

Teatro ir muzikos studija „Altanka“, jos vadovas Sergejus Verameičikas (pirmoje eilėje viduryje) 2001 metais

Zalesės dvaro sodybos senoji alėja, menanti kunigaikščių Oginskių laikus

1998 m. rugsėjo mėnesį Guzove pastatytas M. K. Oginskio paminklas. Į atidarymą buvo pakviesti Zalesės ir Smurgainių gyventojai. Išleista Guzovo miestelio kunigo P. Staniako knyga „Mykolas Kleopas Oginskis“ (1765–1833).

2000 m. moksleiviai iš Zalesės ir Smurgainių (studija „Altanka“) buvo pakviesti į Italiją. Šią kelionę rėmė italų fondas „D’Arca“. 200 m. liepos 25 d. jie aplankė kunigaikščio Mykolo Kleopo Oginskio palaidojimo vietą – Santa Crose panteoną.

2000 m. liepos 30 d. „Altanka“ parodė spektaklio „Vakaras „Šiaurės Atėnuose“ apie M. K. Oginskį fragmentus tarptautiniame vaikų teatro festivalyje Porto San Elpidijo mieste. Tai pavyko padaryti „L’Arca“ fondo prezidento Rasano Berini dėka.

Knygos autorius siekė kiek įmanoma daugiau sužinoti ir papasakoti skaitytojams apie kunigaikščio Mykolo Kleopo Oginskio asmenybę, jo giminę ir jos atminimą. Tai – kuklus jo indėlis į tą didelį darbą, kuris šiandien atliekamas Europoje, tyrinėjant M. K. Oginskio kūrybinį palikimą ir jį populiarinant.

Taigi kol kas šiame pažinimo kelyje neskubame padėti taško. Dedame daugtaškį, tuo kviesdami skaitytojus naujiems „atminimo žingsniams“ apie Mykolą Kleopą Oginskį...

Norim sužinoti apie prabėgusius amžius,
Apie tai, kas vyko, kaip mūsų protėviai gyveno.
Kiekviename iš mūsų rusena praeitis – tie senieji laikai,
Klaidos ir pasiekimai mūsų protėvių, giminaičių, tėvynainių.
Kas gerbia praeitį, ją žino,
Nepaklys tas, kas išsaugos savo šaknis!
Medis be šaknų žūsta – jis miršta,
Medis be šaknų – tai tik rąstas...

PRIESAKAI SŪNUI

Kunigaikščio Mykolo Kleopo Oginskio priesakai keturiolikmečiui sūnui Irenėjui Oginskiui, 1822 m. išvykstančiam studijuoti į Italiją

Vaikeli mano, tu palieki tėvų namus ir nuo šio žingsnio prasideda naujas tavo gyvenimo etapas, dabar gali sakyti: „Aš pradėdu gyventi savarankiškai“. Gerai pagalvok, ką reiškia žodis „gyvenimas“: tai ne tik pareiga gyventi, nes gyvybė yra bendras visų gyvų sutvėrimų požymis, bet ir menas gyventi, todėl teks pamąstyti, kaip gyvensi ir koks bus tavo gyvenimo tikslas. Tegul žodis „mąstyti“ nebaugina tavęs, mano mielas vaike; nė viename gyvenimo tarpsnyje žmogus nenustoja mąstyti, o gyvenimo mokslas nesiskiria nuo kitų mokslų, išmokti galima visko: svarbiausia – pažinti save ir sugebėti analizuoti savo veiksmus bei paklusti tiems, kurie ves tave pirmaisiais gyvenimo keliais. Nuo šiol nebebūsiu tavo vedlys, bet šis laiškas kalbės mano lūpomis ir perduos mano patarimus bei nurodymus, galbūt net ir paskutinę valią, jei Apvaizda nesuteiks laimės dar kartą tave išvysti.

1. Visų pirma įsisąmonink paprastą tiesą – žmogus nėra atsitiktinumo padarinys, jis negimsta be tikslo. Už viską jis turi būti dėkingas savo Sutvėrėjui – Dievui. Tikėjimas – pirmoji jo pareiga, be jo žmogus yra niekas, tik nereikšmingas skaičius. Tad pirmiausia būk krikščionis, nes šią religiją žmonėms davė pats Dievas, paprasčiausiai tikėk, paskui tikėjimas taps tavo pasaulėžiūra.

Tai, ką aš aiškinu, tau pernelyg sudėtinga, bet ateis diena, kai viską suvoksi ir įsitikinsi, jog šiuose priesakuose yra viskas, ko reikia, kad būtum laimingas šioje žemėje.

2. Nė akimirką nepamiršk, už ką turi būti dėkingas savo pirmajai geradarei – Motinai, nes ji tave pagimdė ir be galo myli, nors tu jos švelnumo dar nenusipelnei, bet, jei kiekvieną dieną stengiesi būti jos vertas, jį nusipelnysi ir pateisinsi Motinos pasitikėjimą. Jei tikrai norėsi jį pelnyti, tai tik nuo tavęs priklauso, pavyks ar ne: nesiimk jokių žygių, nekalbėk ir nedaryk nieko prieš tai savęs nepaklauses: „Ar mano Motina už tai pagirs?..“ Jei į šį klausimą sąžinė tau atsakys: „Mano Motina prirtartų“, veik ryžtingai, nes nuojauta tavęs neapgaus. Jei vidinis balsas sakys priešingai, nedaryk to, ką ketinai, ir išvengsi klaidos bei graužaties. Nuolat galvok, ką ji tau liepė ir ką siūlė, bei ką prašė padaryti. Gerai pamąstytk, vaike, ką reiškia žodis „prašyti“; argi galėtum nepaklusti tokios geros, tokios švelnios, tokios mylinčios Motinos, kokia yra tavo Mama, prašymui! Iš tavęs ji norėtų štai ko:

3. Būk ankstyvas, kelkis su aušra. Vos pabudęs, šok iš lovos, nepasiduok miegui ir tinguliui.

Pirmiausia, ką privalai padaryti – pagarbink Kūrėją, melsk jį, kad saugotų tavo nuostabiąją Mamą, prašyk laiminti artimuosius ir tave patį, kad visus nukreiptų doros keliu. Po šio pirmojo darbo, kuris turi būti tavo šventa pareiga, tegu seka antrasis – kūno švara; tam daug laiko nereikia, tačiau neturi teisės apsileisti, nes švara ne tik labai reikšminga kūno sveikatai, bet ir paslaptingu būdu apvalo sielą.

4. Valgydamas išlaikyk saiką, ypač venk vyno, nes žinai, kad jis kenkia sveikatai: jo gali išgerti per du pirštus, ne daugiau. Nepiktinaudžiauk ir alumi, tau geriausiai tiks gaivieji gėrimai. Žinok, kad didelį troškulį visada sukelia arba perkaitimas, arba netikė įpročiai, arba nesveikas skrandis. Taigi prisimink, jog sveikata priklauso nuo to, ar sveikas skrandis, todėl stenkis neperkaisti, saikingai gerk ir valgyk, venk visko, kas gadina sveikatą ir kenkia virškinimui.

5. Tavo jėgos priklauso nuo higienos, sveiko ir blaivaus gyvenimo bei mankštinimosi; jei paisysi šių reikalavimų – būsi svei-

kas. Tu ypač mėgai dvi mankštos rūšis: jodinėjimą ir plaukimą. Noriu, kad ir toliau jų neapleistum, bet būk atsargus, nes tai pavojingi užsiėmimai. Jei kalbėsime apie pirmąjį, aš visiškai pasitikiu žmogumi, kuris tave globos ir suras tau patikimą jėjimo trenerį. Turiu perspėti dėl plaukymo, atsimink – didžiulis skirtumas, kur plaukioji: jūroje, upėje ar ežere. Plaukti tave išmokiau aš, mes abu plaukiame. Štai ką aš tau patariu, dėl ko tave įpareigoju: mačiau tave kaip žuvį drąsiai šokantį į vandenį ir tuo visada džiaugdavausi: kai mes anomis vasaromis šokinėdavome iš valtys į jūrą, gelmė buvo šimtas pėdų, ir niekada nepasiekdavome dugno, tačiau dauguma upių seklios, sraunios, ežerų dugnas priaugęs žolių ir dažnai dumblinas – visa tai pavojinga nardytojams. Tad prisimink, ką tau sakau, ir prieš maudydamasis upėje ar ežere, visada pagalvok apie tai, kuo tokios maudynės skiriasi nuo maudynių jūroje.

6. Baik dieną taip, kaip pradėjai – malda; prisimink savo gerąją Motulę, jos rūpesčius dėl tavęs, jos meilę tau ir pagalvok, ar šiandien buvai vertas, kad ji rūpintųsi tavimi ir būtų tau tokia gera. Nenoriu kartoti, kad gerumą pelnysi pildydamas jos norus ir pageidavimus. Jei elgeisi taip, Dievas ir sąžinė dovanos tau ramų ir malonų miegą, bet jei suklydai, prašyk Dievą atleidimo ir tegul tave užvaldo nuoširdi atgaila ir pasiryžimas pasitaisyti, nes kitaip nepatirsi tikro gyvenimo džiaugsmo.

7. Siunčiu su tavimi tarną Santį, jis jau treji metai tau patarnauja. Būk su juo švelnus, geras, būk jam dėkingas, nes, vykdamas su tavimi, jis palieka žmoną ir vaikus. Yra didelis skirtumas tarp gerumo ir familiarumo: pirmasis kyla iš kilnios širdies, antrasis iš primityvaus mąstymo. Tik atsitiktinumo dėka gimei tarp tų, kuriems tarnaujama, o ne tų, kurie tarnauja, tad tikrai neturi tuo didžiuotis; tačiau tu privilegijuotas, todėl stenkis kilmę patvirtinti taurumu ir kilniais jausmais – tai suteiks tau tikrąją vertę ir pateisins paprasčiausias fortūnos užgaidas.

8. Mokykis pats save analizuoti: nėra nieko geresnio už dienoraštį, kuriame fiksuotumei savo darbus ir ypač mintis. Tai atneštų dvigubą naudą: įprastum susikaupti, mąstyti ir kalbėtis pats su savimi, antroji nauda būtų ta, kad susikurtum savo stilių; rašytoju tampama rašant; tai, ką supratai pamokoje ar stebė-

damas, išmoksi dar geriau, jei viską aprašysi ir visiems laikams užfiksiuosi atmintyje. Esu labai patenkintas, kad tavo seserys to išmoko ir dėl to tikrai nesigaili.

9. Dabar pakalbėkime apie tavo mokslus: šie mano žodžiai tebus patarimai žmogui, kuris įpareigotas tave prižiūrėti. Numatau tau diplomato karjerą, nes manau, kad tau ji labiausiai tinka. Taigi tavo mokslai turėtų sietis su būsima specialybe. Iš pradžių reikėtų rimto humanitarinių mokslų kurso. Tu jau šiek tiek moki graikų kalbą, jei panorėsi, išmoksi geriau. Mokytis privalai rimtai ir ryžtingai, nes esu įsitikinęs, jog vienu metu galima mokytis dviejų klasikinių kalbų, tikiu, kad graikų kalba, senesnė už lotynų, palengvins pastarosios mokymąsi. Šiuo metu literatūroje siaučia romantizmas, taip, kaip gyvenime cholera, bet ši banga praeis kaip ir visos kitos, o tai, kas gera ir gražu, liks amžiams, nes gerumas ir grožis, taip pat ir tiesa niekada nesikeičia. Tai, ką sakau, nėra labai svarbu dabar, bet laikui bėgant suprasi, kas yra svarbiausia: negausi gero ir gilaus išsilavinimo, jei jis nesirems klasikinėmis kalbomis.

10. Nepasakosiu tau smulkiau apie įvairias istorijos ir filosofijos mokslų sritis, nes tu privalai pats įgyti reikalingų žinių, jei ketini būti geras valdininkas. Kokia tvarka mokysiesi ir kokius mokymosi metodus teks rinktis, visiškai priklausys nuo apsišvietusio žmogaus, kuris vadovaus šiai veiklai. Tik pridursiu, jog pageidauju, kad mokytumėsi naujų kalbų, nes jos būtinos karjerai, kurios tu ketini siekti. Tavo amžiaus žmogaus atmintis labai gera, tad mokytis kalbų lengva, o kokia didelė nauda, suprasi tik vėliau.

11. *A questo fine, non dimenticar o Caro mio la dolce favella Toscana, la lingua di que l bel paese dove il si suona!*¹ Nepakaks kalbėtis su Sančiu, nes jo kalba visada bus tik Florencijos gatvių kalba, teks rimtai mokytis italų kalbos; kad ją pamiltum, turi gerai ją suprasti, todėl reikia skaityti gerų italų rašytojų knygas, taip pat – išmokti rašyti. Todėl susirašinėti su seserimis patariu itališkai.

---

¹ Čia nepamiršk, o mano brangusis, švelnios Toskanos tarmės, kalbos, kuri šiame gražiame krašte skamba.

12. Kai baigsi parengiamąjį kursą, pradėsi lankyti paskaitas universitete, tad pasistenk pelnyti bendramokslių palankumą juos gerbdamas, su visais būdamas paslaugus ir mandagus. Kartais pasitaiko neramaus būdo, tulžingų studentų, kurie tik ir ieško progos susivaidyti su draugais. Tai maras, kurio reikia vengti kaip ugnies, ir geriausias būdas, kaip jau sakiau anksčiau, būti su visais mandagiam ir niekada nesikišti ne į savo reikalus. Tavo tikroji drąsa – ryžtingai visada atlikti tai, ką privalai. Dažnai baimė pasirodyti bailiu tikrąjį bailį pastūmėja elgtis arogantiškai, bet tai ne kas kita, kaip bailio drąsa, o tokia drąsa visuomenėje niekinama; labiau niekinama tik breterio² ir skundiko drąsa.

13. Turi visiškai paklusti ir pasitikėti žmogumi, kuris sutiks rūpintis tavo elgesiu ir veikla. Geriausias būdas pelnyti jo palankumą – skrupulingai vykdyti pareigas. Visada prisimink, kad tas žmogus pakeičia mus. To pakanka, kad jį gerbtum ir klausytum kaip tėvo.

14. Dar apie tavo kelionę: pakaks, jei pasakysiu, jog dėdė ir teta Dolgorukiai sutiko pabūti tau tėvu ir motina, kol atiduos į rankas to, kurį Apvaizda išsirinko juos pakeisti. Nemanau, kad turiu aiškinti, kaip tau elgtis su kilniais giminaičiais. Pernelyg gerai tave vertinu, mielas drauge, todėl esu įsitikinęs, jog padarysi viską, kad pelnytum jų palankumą ir nė akimirką nedrįsi jiems nepaklusti.

Sudie, mielas vaike, telaimina tave Dangus, ir aš laiminu iš visos širdies. Rašyk mums bent du kartus per mėnesį. Tegul tavo plunksną vedžioja pasitikėjimas ir tiesa. Su didžiausiu malonumu skaitysime apie tavo sėkmę, nes nuo jos priklausys, kada ateis laimingoji diena, kai vėl galėsime tave apkabinti. Jei tu mus myli taip, kaip aš tikiuosi, tai ši meilė palaikys tave visuose darbuose ir niekada neeis pamišti, kad vienintelė galimybė gauti kokią nors tarnybą vienoje iš pasiuntinybių Italijoje, o mums susitikti ir niekada nebesiskirti – po trejų metų išlaikyti egzaminą.

*„Priesakus sūnui“ iš prancūzų į lietuvių
kalbą vertė Virginijus Baranauskas*

² Profesionalus fechtuotojas, žudydavęs už pinigus (vert. past.).

POLONEZŲ KELIO KOORDINATĖS

Vytas Rutkauskas

Kai 1991 m. Rietave būrelis bendraminčių ėmėsi gelbėti purvynų akivaruose skęstančius istorinės Bogdano Oginskio muzikos mokyklos griuvėsius, mane pasiekė netikėtas laiškas:

„Koks sutapimas! Jūs pradėjote darbus Rietave, o dailininkas restauratorius Sergejus Verameičikas – Zalesėje. Neseniai jis čia, į Mykolo Kleopo Oginskio „Šiaurės Atėnus“ persikėlė gyventi iš Minsko ir su vietos mokytojais, o, svarbiausia, – su moksleiviais ėmėsi ieškoti polonezų kelio pėdsakų. Jums būtina susitikti [...]“

Rašė mokytoja Eleonora Ravickienė iš Plungės – nenuilstanti Oginskių istorijos tyrinėtoja, turėjusi nuostabią Dievo dovaną be jokių išskaičiavimų ir ambicijų savo mintimis bei atradimais dalintis su visais, tiek su kultūros paveldo puoselėtojais, tiek su plačiąja visuomene. O jos kraštotyrinių ieškojimų horizontai siekė ne tik Baltarusiją ar Lenkiją, bet ir Italiją, Didžiąją Britaniją, Prancūziją, tolimojo Kozelsko apylinkes Rytuose, iš kurių prieš 500 metų prasidėjo Oginskių giminės migracija į mūsų kraštą. Nenuostabu, kad ir Sergejaus Verameičiko savanoriška tremtis iš Minsko į Zalesę (Užumiškį) neliko jos nepastebėta.

Mokytojos palinkėjimas „Jums būtina susitikti“ išsipildė tikrai po 15 metų. Kai 2005 m. pavasarį pirmą kartą iš Baltarusijos į Rietavą atvyko M. K. Oginskio muziejaus Zalesėje bendradarbio S. Verameičiko vadovaujama neformali Oginskių paveldo puoselėtojų delegacija, čia, Rietave, daug kas buvo pasi-

keitę į gerą pusę. Iš griuvusių prikeltą muzikos mokyklos rūmų kiemelyje plaikstėsi 2000-aisiais įsteigto Rietavo Oginskių kultūros istorijos muziejaus vėliava. Bolavo 1992 m. atkurta centrinių rūmų portikas su parterio žibintais, kuriuose 1892 m. Lietuvoje pirmą kartą sužibo elektros šviesa. Po gausybės negandų ramybe dvelkė restauruota Oginskių koplyčia-mauzoliejus. Raudonusius ir Baltuosius buvusios rezidencijos vartus vėl puošė išraiškingos liūtų skulptūros. Ryškėjo iš brūzgynų vaduojamos parko alėjos, seniai pamiršti takai, apžvalgos kalneliai, atviros laukymės. O kitapus Malūno tvenkinio, miesto centre į dangų kilo akinamo baltumo didingi restauruojamos bažnyčios bokštai. Jie tarsi liudijo, kad per pastaruosius 15 metų Rietave baigėsi unikalaus dvarų kultūros židinio – paskutinės kunigaikščių Oginskių rezidencijos – naikinimo beprotybė, kuri čia nevaržomai siautėjo 1915–1975 metais. Kita vertus, į kadaise darnaus architektūrinio ansamblio erdvę įsirižę sovietmečio blokinių, silikatinių statinių masyvai bylote bylojo apie kultūros paveldo trapumą ir niekur nedingusią istorinės atminties, vertybinių kultūros orientyrų sunykimo grėsmę. Nenuostabu, kad per šią pirmąją kultūrinių mainų viešnągę tiek daug dėmesio buvo skirta edukacinės veiklos idėjų paieškai ir aptarimui. Maloniai stebino S. Verameičiko ir kitų mūsų svečių – muzikologės Svetlanos Nemohaj, smalsumu ir energija žiburiuojančios istorijos studentės Liudmilos Rohač, mokytojo Stanislovo Haurilkevičiaus – entuziazmas pristatant Baltarusijoje vykdomus Oginskių kultūros paveldo archeologinius, archyvinius tyrimus, temines mokslo publikacijas ir leidinius. Mes pirmą kartą pamatėme garsiųjų polonezų autoriaus M. K. Oginskio provakaičio kompozitoriaus, pianisto Ivo Zaluskio Didžiojoje Britanijoje išleistus kompaktinius diskus su M. K. Oginskio ir kitų šios dinastijos kompozitorių kūryba, klausėmės jų įrašų. Mūsų dėmesį ypač patraukė palyginti nedidelio formato, taupiai sumaketuota S. Verameičiko knyga „Mykolas Kleopas Oginskis, 1765–1833“. Šis leidinys parašytas baltarusiškai, dėl to iš karto kilo kalbinių problemų, tačiau padėtį pataisė vaizdingos iliustracijos, chronologiškai išdėstyta aprašomų įvykių seka, skirtingais šriftais akcentuotos svarbiausios datos, dokumentų iš-

traukos ir, žinoma, nuoširdūs paties autoriaus komentarai.

Sklandydami šią knygą, diskutuodami apie vikingų laikus siekiančias Oginskių giminės ištakas, jų genealoginio medžio versijas, jautėme, kaip bręsta ir kristalizuojasi pagrindinė mūsų perspektyvus bendradarbiavimo tema – Mykolo Kleopo Oginskio 250-ųjų gimimo metinių (2015 m.) aktualizavimas. Deja, pirmiausia turėjome pripažinti, kad bent jau Lietuvoje plačioji visuomenė apie šią neeilinę buvusios mūsų valstybės – Abiejų Tautų Respublikos – istorinę asmenybę žino labai nedaug, nebent jo polonezą „Atsisveikinimas su Tėvyne“.

Tų pačių metų vasarą gausi (19 asmenų!) delegacija, sudaryta iš Rietave, Plungėje, Vilniuje plušančių muziejininkų, Oginskių kultūros paveldo puoselėtojų, studentų, išsiruosė atsakomojo vizito į Zalesę. Dėl šeimininkų organizuotumo ši išvyka išsiplėtojo į pirmąją bendrą tarptautinę pažintinę ekspediciją, per kurią ieškota ne tik Oginskių giminės, bet ir Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės (LDK) istorijos pėdsakų. Susipažinome su buvusios M. K. Oginskio rezidencijos Zalesėje planine struktūra, istoriniais statiniais, Babrinkos upelio vingiuose įsikūrusiu parku. Apžiūrėjome įspūdingus paminklinius akmenis, skirtus M. K. Oginskio mokytojui Žanui Roley'ui ir 1794 m. sukilimo vadui, JAV pilietinio karo didvyriui generolui Tadu Kosciuška. Aplankėme Maladečinoje įsikūrusios muzikos mokyklos, pavadintos M. K. Oginskio vardu, rūmus. Erdviame jų parteryje, žaliuojančio skvero fone, nuo rusvos poliruoto granito kolonos mus sveikino skulptoriaus Valerijono Januškevičiaus sukurtas bronzinis M. K. Oginskio paminklas. Skulptoriaus subtiliai perteikti M. K. Oginskio rankų gestai, jo grakšti aristokratiška laikysena nejučia kreipė mūsų žvilgsnį į muzikos mokyklos rūmų perspektyvą. Ant kairiojo rūmų sparno piliastro dūlavo subtilios plastikos bareljefinė bronzinė lenta. Ji primena M. K. Oginskio išgyventą Tėvynės ilgesį maištingos emigracijos laikotarpiu, kai buvo numalšintas T. Kosciuškos vadovaujamas sukilimas. Sužinojome, kad tai yra memorialinės lentos, kuria Baltarusijos patriotai 1996 m. paženklino Florencijoje esančius rūmus (Tornabuoni g., Nr. 10), primindami, kad čia prabėgo paskutiniai M. K. Oginskio gyvenimo metai, kopija. Per šią

ekspediciją turėjome galimybę M. K. Oginskio paminklinio įamžinimo temą pratęsti nuoširdžiai bendraudami su skulptoriumi V. Januškevičiumi jo kūrybinėse dirbtuvėse Minske. Čia, Minske, lydimi S. Verameičiko, S. Nemohaj, L. Rohač, S. Haurilkevičiaus, susitikome ir su kitais M. K. Oginskio gyvenimo ir kūrybinio palikimo tyrinėtojais: Baltarusijos muzikos akademijos profesore Olga Dadiomova, prof. Viktoru Skorobogatovu, Baltarusijos valstybinio pedagoginio universiteto istorijos profesoriumi Leonidu Kaledinskiu, Baltarusijos valstybinio teatro ir muzikos kultūros istorijos muziejaus direktore Zinaida Kučer.

Džiaugėmės, kad šios ekspedicijos, susitikimų ir diskusijų metu išryškėjo bendra neformali nuostata – M. K. Oginskio 250-ąsias gimimo metines vertinti kaip motyvuotą bendrų šiuolaikinės Lietuvos, Baltarusijos, Lenkijos tarptautinių kultūros sklaidos programų, teminio kultūrinio turizmo vystymo prielaidą.

Užsimezgusi partnerystė per telekomunikacinius ryšius ir tradicinius laiškus (kokia prabanga!) vystėsi ir grįžus į namus. Šie ryšiai, taip pat aktyvus bendradarbiavimas su Regionų kultūrinių iniciatyvų centru (RKIC) darbuotojais, kitais bendraminčiais padėjo gana greitai subrandinti M. K. Oginskio 250-ųjų gimimo metinių įprasminimo Lietuvoje viziją ir 2005–2010 m. veiklos gaires:

- * M. K. Oginskio ir jo epochos rašytinio palikimo leidyba lietuvių kalba;

- * Kunigaikščių Oginskių istorijos archyvų tyrimų ir tarptautinių mokslinių konferencijų organizavimas;

- * Tiriamųjų pažintinių ekspedicijų rengimas;

- * M. K. Oginskio muzikinio palikimo sklaida Lietuvoje, tarptautinių festivalių organizavimas;

- * Ryšių su M. K. Oginskio provaikaičiais kitose Europos šalyse paieška;

- * Paskutinės kunigaikščių Oginskių rezidencijos – Rietavo dvaro sodybos – restauravimo programos aktualizavimas;

- * Prielaidų apibendrintos jubiliejaus parengiamųjų darbų programos sudarymui formavimas.

Kryptingai plečiantis partnerystės ryšiams (bendradarbiauta su Lietuvos istorijos institutu (LII), Lietuvos Bajorų karališkąja

sajunga (LBKS), Žemaičių dailės muziejumi (•DM), kitais Respublikos muziejais, organizacijomis, vertybinės kultūros puoselėtojais), finansiškai remiant Lietuvos tūkstantmečio direkcijai, Kultūros ministerijai, Kultūros paveldo departamentui, Rietavo savivaldybei, privatiems rėmėjams UAB „Sauslaukio statyba“, UAB „Plungės Jonis“, UAB „Plungės lagūna“, UAB „Elgama elektronika“, UAB „Eurohansa TTT“ ir kt., per šį laikotarpį buvo sėkmingai įgyvendinta M. K. Oginskio 250-ųjų gimimo metinių įprasminimo I etapo darbų programa:

* RKIC rūpesčiu išbėgėjo M. K. Oginskio rašytinio palikimo, kitų teminių leidinių leidybos darbai (RKIC išleistos knygos: Mykolas Kleopas Oginskis, „Atsiminimai“, t. 1 (2007); Mykolas Kleopas Oginskis, Priesakai sūnui (2007), Sofija Tyzenhauzaitė, Halina Oginskytė arba švedai Lenkijoje (2006), Gabrielė Giunterytė Puzinienė, Vilniuje ir Lietuvos dvaruose (2005), teminiai „Žemaičių žemės“ leidiniai; Rietavo Oginskių kultūros istorijos muziejaus – „Polonezų kelias“ (2007); Žemaičių kultūros draugijos Informacinio kultūros centro – Sofija Tyzenhauzaitė, Reminiscencijos (2001) ir kt.);

* Koordinuojant LII LDK istorijos skyriaus mokslininkams, prasidėjo Oginskių archyvų tyrimai. (Tyrimų medžiaga kasmet pristatoma tradicinėse Rietavo tarptautinėse mokslinėse konferencijose „Kunigaikščių Oginskių kultūrinės veiklos pėdsakais“);

* Rietavo Oginskių kultūros istorijos muziejaus iniciatyva surengta daugybė tarptautinių tiriamųjų ekspedicijų (Baltarusijoje – 2005 m., Lenkijoje – 2006 m., Lietuvoje – 2007 m., Italijoje – 2008 m.);

* Į projektą aktyviai įsijungus Didžiojoje Britanijoje gyvenančiam M. K. Oginskio provaikaičiui kompozitoriui, pianistui, Rietavo garbės piliečiui Ivui Zaluskiui, kitiems mūsų Respublikos ir Baltarusijos atlikėjams, koordinuojant Rietavo Oginskių kultūros istorijos muziejui, surengta per 30 šviečiamosios-koncertinės programos „Polonezų kelias“ pristatymų Lietuvos dvaruose, kurie vienaip ar kitaip susiję su Oginskių gyvenimu ir veikla;

* Didelio visuomenės dėmesio sulaukė Plungėje ŽDM organizuojami tarptautiniai festivaliai, pavadinti M. K. Oginskio vaiškaičio, Plungės dvaro sodybos architektūrinio ansamblio funda-

toriaus Mykolo Oginskio vardu, taip pat Kauno valstybinės filharmonijos tradiciniai klasikinės muzikos renginiai Rietavo Šv. arkangelo Mykolo bažnyčioje;

* Rietavo Oginskių kultūros istorijos muziejaus inicijuota ir įgyvendinta kompaktinių diskų leidyba (DVD „Tėvynės ilgesio genas“, I d. – 2007 m., II d. – 2008 m.; CD „M. K. Oginskis. Atsisveikinimas su Tėvyne“, 2009 m.).

Į M. K. Oginskio 250-ųjų gimimo metinių įprasminimo I etapo leidybos darbus prasmingai išikomponuoja S. Verameičiko knygos „M. K. Oginskis (1765–1833)“ išleidimas. Nedidelės apimties ši knyga, tačiau, tikiuosi, kad ji sudarys galimybę mūsų valstybės kultūros istorija besidomintiems skaitytojams išsamiau susipažinti su ryškiausiais M. K. Oginskio biografijos ir jo plačiašakės veiklos bruožais. Lengvą rašymo stilių sėkmingai derindamas su dokumentine medžiaga, autorius mus įveda į „Šiaurės Atėnus“ – buvusią garsiųjų polonezų autoriaus rezidenciją Zalesėje, pasakoja apie autentišką edukacinės veiklos partitį, sukauptą kartu su vietos moksleiviais, mokytojais gaivinant ir diegiant kitados čia klestėjusias kultūrinės tradicijas. Kiek vėliau skaitytojas kviečiamas pasižvalgyti po kunigaikščių Oginskių istorijos horizontus, nusidriekiančius iki pat XV–XVI a. sandūros. Įdomiausia, žinoma, susipažinti su paties M. K. Oginskio asmenybe. Nemaža dalis skaitytojų galbūt pirmą kartą sužinos apie kompozitoriaus politinę, visuomeninę veiklą. Jaunosios kartos ugdymu suinteresuotiems pasišventėliams bus įdomu išgirsti, kokiais principais, formuodamas M. K. Oginskio asmenybę, vadovavosi jo mokytojas Žanas Roley. Daugeliui atradimas bus ir M. K. Oginskio priesakai keturiolikmečiui sūnui Irenėjui, išsiunčiant jį mokytis į Italiją¹.

Išleidžiant S. Verameičiko knygą į dienos šviesą, derėtų pa-

¹ Šiuos priesakus, kurie yra parašyti prancūzų kalba, Baltarusijos muziejiniškai atrado Lietuvos valstybės istorijos archyve, išvertė juos į baltarusių kalbą ir pirmą kartą publikavo S. Verameičiko knygoje. 2005 m. priesakai Rietavo muziejininkų rūpesčiu buvo išversti iš baltarusiško vertimo į lietuvių kalbą ir publikuoti leidinyje „Žemaičių žemė“ (2005/4). Kadangi šis leidinys greitai tirpte ištirpo, po poros metų „Priesakai sūnui“ RKIC rūpesčiu buvo išleisti atskiru leidiniu, kuris taip pat susilaukė išskirtinio visuomenės dėmesio.

Pall-Mall gatvė Londone, kurioje 1798 m. gyveno Mykolas Kleopas Oginskis. Fotoreprodukcija iš Julijano Belskio archyvo

reikšti ir vieną kitą pastabą. Jų daugiausiai kyla gilinantis į Oginskių giminės genealoginį medį. Knygos autorius primena, kad egzistuoja dvi Oginskių giminės kilmės versijos. Pagal vieną iš jų ši giminė kildinama iš Riuriko (X a.) provaikaičio Vladimiro Didžiojo giminės. Pagal antrąją versiją Oginskių giminė esą kilusi iš Smolensko kunigaikščių Hlušonokų (Hlašinu). Atrodo, kad pasirinkęs pastarąją versiją, autorius susidūrė su nemenkais keblumais, pirmiausia bandydamas atsakyti į klausimą, kokiai tautybei – baltarusių ar lenkų – priklausė Oginskių protėviai. Ko gero, į šį klausimą jau bus atsakiusi mokytoja Eleonora Ravickienė savo knygoje „Šimtmečių takais“ (1977): „Reikia prisiminti VIII–XI a. normanų arba vikingų puldinėjimus. Iš Švedijos, Norvegijos, Danijos jie nedideliais laiveliais, kurių skaičius siekdavo net keletą šimtų, puldavo pakrantes, užkariaudavo čia esančias valstybes, steigė kolonijas. Rusijoje vikingus vadindavo variagais. Nemažai jų IX–XI a. tarnavo Kijevo Rusios kunigaikščių kariaunose. Ilmenio slavų gentys, tarp savęs nesutardamos, pasikvietė į Novgorodą variagų kariaunos vadą kunigaikštį Riuriką. Taip susiformavo Kijevo Rusios ir ki-

tų kunigaikštysčių valdovų dinastijos. Iš Riurikaičių save kildino ir Oginskiai [...].“

Pradėjęs Oginskių genealogiją nuo antrosios versijos, paminėdamas kai kuriuos Mstislavlio valdytojo Vasilijaus Glazinos, jo sūnaus Ivano, kuris, neva turėjęs Puzinino pravardę, bei vaikų Jurijaus, Levo, Mykolo ir kt. biografijos momentus, S. Verameičikas daro išvadą, kad ši giminė Oginskių pavardę gavo nuo Uogintų dvaro tuometiniame Žiežmarių pavieta. Uogintus Aleksandras Jogailaitis 1486 m. padovanojo Dmitrijui Hlušonokui. Rašydamas apie šį laikotarpį, autorius, be visa ko, primena, kad 1555 m. kunigaikščio Bogdano Hlušonoko našlė Bagumila Bogdanova, sudarydama testamentą, savo sūnus Motiejų ir Teodorą, taip pat ir velionį vyrą įvardijo kaip „kunigaikščius Oginskius iš Kozelsko“. Atidžiai nagrinėjant M. K. Oginskio asmeninio sekretoriaus Leonardo Chodzko 1858 m. Paryžiuje išleistą kunigaikščių Oginskių genealogiją, taip pat kultūros istorijos tyrinėtojo iš Klaipėdos Gvido Kukulskio sudarytą Oginskių genealogijos studiją, siekiančią 980 m., aiškėja, kad Oginskių vardą ši giminė gavo jau XV a. pabaigoje. Pagal L. Chodzką, Oginskių giminės vardas prasideda nuo Kozelsko kunigaikščio Jurgio Tito, kuris buvęs vienuoliktasis Kozelsko kunigaikštis. Jurgis Titas (1440–1520) turėjęs du sūnus: Grigorijų (1460–1530) ir Vladislovą (1465–1535). Pirmasis pasižymėjęs ugningu temperamentu ir dėl to gavęs Oginskio pravardę. Antrasis sūnus – priešingybė savo broliui – buvęs apkūnus, lėtoko būdo, dėl to gavęs pravardę Puzin, kuri vėliau virtusi šios atšakos giminės pavarde. Kad ši versija patikimesnė, liudija ir tai, kad Grigorijus, būdamas Vilniaus tijūnas, buvo jau vadinamas Oginskio pavarde. Šią pavardę paveldi ir jo sūnūs – LDK medžioklis Motiejus (1485–1540) bei LDK stalininkas Dimitras (1480–1535). Einant šiuo genealogijos studijos keliu, sklاندžiai rikiuojasi LDK maršalkos, Vilniaus kašteliono Teodoro Oginskio (1510–1550); Vilniaus kašteliono, pasiuntinio Maskvoje, Maladečinos savininko Bogdano Oginskio (1530–1570); Vilniaus tijūno Motiejaus Oginskio (1548–1580) vardai ir pareigos LDK. Ties pastarojo sūnaus Bogdano Marcijono Oginskio (LDK pulkininko, Trakų pakamorės, Uogintų savininko) var-

du abi Oginskių pavardės kildinimo versijos sutampa, išskyrus gimimo ir mirimo datų neatitikimus. Kita vertus, gali būti, kad knygos autoriaus paminėtus Smolensko kunigaikščius Hlašinas ir iš Kozelsko kilusius Oginskius sieja tos pačios šimtmečių miglose skendinčios ištakos. Kaip ten bebūtų, peržiūrint Oginskių giminės genealogiją nuo dinastijos pradininko Jurgio Tito Kozelske iki paskutinių vyriškos giminės palikuonių (M. K. Oginskio vaikaičių Bogdano Mykolo (1848–1909) Rietave ir Mykolo Severino (1849–1902) Plungėje, išsirikiuoja išpūdinga penkiolikos kartų genealogija. Vienu sparnu ji remiasi į 1494–1514 m., kai Kozelską ir jo apylinkes iš LDK galutinai paveržė Maskvos Didžioji Kunigaikštystė ir prasidėjo Oginskių giminės migracija į dabartines Lietuvos, Baltarusijos, Lenkijos, Ukrainos teritorijas, o kitas genealogijos sparnas remiasi į Rietavą, kuriame XIX a. paskutiniams Oginskių palikuonims Irenėjui Oginskiui ir jo sūnui Bogdanui Oginskiui buvo lemta įgyvendinti didžiąsias socialines reformas, įdiegti mokslo, kultūros, technikos naujoves, kurios Rietavą pavertė savotišku nepriklausomos valstybės vystymosi modeliu.

Per visą šio projekto, skirto M. K. Oginskio 250-osioms gimimo metinėms įprasminti, I etapo laikotarpį vystėsi nuosirdus mūsų bendradarbiavimas tiek su knygos autoriumi S. Verameičiku, tiek su kitais Baltarusijoje dirbančiais Oginskių kultūros paveldo puoselėtojais. Ši partnerystė tarsi nubrėžė simbolines polonezų kelio koordinates, kurios sudaro prielaidą aiškiau išvelgti II etapo (2010–2015 m.) užmojų ir tikslų perspektyvą, išryškinant tarptautinį šio artėjančio jubiliejaus kontekstą ir jo svarbą.

Sergejus Verameičikas. Mykolas Kleopas Oginskis (1765–1833). (Сергей Верамейчык. Михал Клеафас Агінскі)
knygos vertimas iš prancūzų į lietuvių kalbą. Vilnius : Regionų kultūrinių iniciatyvų centras, 2008 - 140 p., iliustr.
Mykolas Kleopas Oginskis. Priesakai sūnui: 125–129.
Vytautas Rutkauskas. Polonezų kelio koordinatės: 130–138.

ISBN 978-9955-818-07-6

Valstybės, politikos ir kultūros veikėjo Mykolo Kleopo Oginskio gyvenimo ir kultūros tyrinėtojo Sergejaus Verameičiko knygos vertimas į lietuvių kalbą. Joje pateiktos svarbiausios žinios apie Oginskių giminės žymiausius atstovus, chronologiškai pasakojama paties M. K. Oginskio gyvenimo istorija. Leidinyje trumpai apžvelgiamos ir baltarusių bei lietuvių kultūros žmonių pastangos, artėjant kompozitoriaus M. K. Oginskio 250-osioms gimimo metinėms, sugrąžinti jį į Baltarusijos ir Lietuvos kultūrinio gyvenimo erdvę, įamžinti jo atminimą.

UDK 78.071.1(438):929Ogiński
Ve-141

Sergejus Verameičikas

MYKOLAS KLEOPAS OGINSKIS

(1765–1833)

Leidybos vadovė, redaktorė, maketo autorė *Danutė Mukienė*
Vertėja iš baltarusių į lietuvių kalbą *Maryja Šupa*
Viršelio dailininkė *Deimantė Rybakovienė*
Kalbos redaktorė *Laura Patiomkinaitė*
Nuotraukos, fotoreprodukcijos – iš *Sergejaus Verameičiko, Vytauto Rutkausko, Danutės Mukienės, Regionų kultūrinių iniciatyvų centro archyvų*

Tiražas 1 000 egz.
Išleido Regionų kultūrinių iniciatyvų centras
Spausdino UAB „Petro ofsetas“
Žalgirio g. 90, Vilnius